

Poble i església: manifestacions religioses al Manacor de postguerra

Antoni Gomila Grimalt

L'Església com a institució sempre ha tengut un paper molt destacat al llarg de la història, fins a tal punt que sovint ha resultat complicat poder destriar el que és estrictament religiós del que és civil. Aquest protagonisme augmentà exponencialment després de la victòria del general Franco, moment en el qual la institució prengué les regnes de l'educació i la moral sobre la societat espanyola. Naixia el nacionalcatolicisme, la unió total de l'Església catòlica amb el règim franquista, la simbiosi entre religió i política. D'aquesta manera, la jerarquia eclesiàstica es va convertir en la principal benefactora d'un Estat confessional que li atorgava el monopoli de la consciència del poble. El seu poder passà a ser enorme; arribà a controlar la censura i l'educació i fer-se present als organismes oficials. Fins i tot, s'aixecaren monuments a espais públics i a les parets de moltes esglésies en memòria dels caiguts pel bàndol "nacional" (els que ho feren per Déu i per Espanya). En el cas de Manacor, s'edificà a la plaça del General Weyler i aferrat a un mur del temple de la Mare de Déu dels Dolors.

Dins aquest context, doncs, és on situam l'església manacorina, que, encapçalada pels seus màxims responsables, desenvolupà una activitat no gens distant dels patrons establerts pel nou règim. Per una banda, jugà un paper molt destacat Mn. Monserrat Binimelis Galmés. Conegut entre la feligresia com a *Don Monserrat* o *en Barraquetes*, aquest singular sacerdot nasqué a Manacor el 22 de maig de 1898 i fou ordenat de prevere el 14 de juny de 1924. Ostentà el càrrec d'econom de la parròquia dels Dolors durant gairebé 30 anys; concretament el 22 d'agost de 1938 el bisbe Josep Miralles Sbert signava un decret en què el nomenava transitòriament encarregat de l'església de Manacor, al·legant problemes de salut de l'antic rector, Mn. Antoni Truyols. Malgrat tot, el seu nomenament definitiu no arribaria fins el 27 d'abril de 1939, quatre mesos després de la mort del seu antecessor. Fou també arxipreste de Manacor i consiliari de les dones

d'Acció Catòlica i de les filles de la Puríssima. El seu rectorat acabà l'any 1968 quan fou substituït per Mn. Mateu Galmés Galmés. Morí el 8 de juliol de 1976.

Per altra banda, al convent de Sant Vicenç Ferrer s'anirien succeint els priors que en tendrien cura. Dins l'espai de temps que ens ocupa el present estudi foren els superiors de la comunitat els pares Jesús Pla Castellano (1939-1941), Arsenio Sánchez Puerto (1941-1944), Pere Febrer Grimalt (1944-1948), Llorenç Caldentey Santandreu (1950-1951), Mateu Febrer Grimalt (1951-1954), Josep Antoni Rodrigo Caldú (1954-1958) i Francesc Huguet Montoro (1958-1960).

Hem de tenir present que per iniciativa del Bisbat de Mallorca s'inicià el procés de creació de noves parròquies per tal d'atendre degudament una població que anava en augment. El decret episcopal fou signat pel bisbe Miralles el 25 de maig de 1938. Se n'havien d'erigir tres de noves amb la categoria d'ascens i desmembrades de l'antiga parròquia dels Dolors, que conservaria el rang de parròquia de terme. En un primer moment s'utilitzarien com a esglésies parroquials la del Sagrat Cor de Jesús, al barri de Fartàritx; el petit oratori de Sant Roc, a la Vilanova; i quedava pendent l'edificació d'un nou temple que es dedicaria al patriarca sant Josep, a la barriada del Tren. Foren els primers encarregats els preveres Mn. Guillem Grimalt, Mn. Pere Sureda i Mn. Guillem Pasqual, respectivament.

Segurament aquestes noves demarcacions parroquials acceleraren la construcció de temples de nova planta per tal de donar cabuda a la feligresia. El primer que es projectà fou el de Sant Josep (situat a l'avinguda de Salvador Joan) que no obriria les seves portes fins al 1946. Quasi paral·lelament a aquest començaren sobre el vell oratori de Sant Roc les obres de la nova església de Crist Rei. El 21 d'octubre de 1945 Mn. Pere Bonnín col·locà la primera pedra d'un temple en forma de basílica i d'estil neobizantí, que es beneí solemnement el 24 de setembre de 1950. De totes maneres, aquest boom constructiu acabaria amb l'edificació de l'església de Sant Pau a la barriada de sa Torre i dins els dominis de la parròquia de Sant Josep. Segons els plànols de l'arquitecte Josep d'Oleza i sota la direcció de Mn. Bartomeu Munar, en tan sols 15 mesos, s'erigí un nou espai destinat al culte, que fou beneït el 24 de gener de 1965 pel vicari capítular Francesc Payeras.

Manacor era considerat un poble de vocacions religioses. No debades hi havia una forta presència de convents de monges i de frares que dedicaven la seva vida a l'educació dels nins i nines. Així, tenien escola oberta les germanes franciscanes, les de la Caritat, les de la Puresa i les de la Santa Família. Completa l'oferta educativa per als nins el Col·legi Apostòlic del pares dominics, el dels germans de la Salle i les escoles parroquials.

No és d'estranyar, doncs, que dins aquest ambient refflorís l'Acció Catòlica per damunt de qualsevol altra associació de laics amb la consigna d'amor a Jesús i a la pàtria. Estava formada per moviments o seccions diferenciades per sexes: la dels joves i la dels adults. Pel que fa a la formació femenina de la joventut destaca l'Associació de les Joves d'Acció Catòlica. Fundada a la nostra ciutat el 21 de maig de 1934, des del seu origen, les integrants dedicaren tots els esforços a una sòlida formació assistint regularment al que anomenaven Cercles d'Estudi, que consistien principalment en exposicions doctrinals sobre temes religiosos que pretenien més una instrucció que no una educació integral. Durant el desembarcament de Porto Cristo ajudaren als hospitals de campanya i a les cuines, confeccionaren roba per als soldats i ornaments per als temples devastats. La seva activitat, emperò, bàsicament consistia en dies de retir, misses, actes eucarístics, cursets, conferències i setmanes de formació. A més, participaven activament en l'acció missionera fent una forta propaganda per al Domund. Per desenvolupar totes aquestes activitats, l'associació s'organitzava en diferents seccions: foment de la pietat, estudi, propaganda, beneficència, catequística, ensenyança i biblioteca parroquial.

Arribats a aquest punt cal mencionar l'existència d'altres associacions laiques vinculades a l'església manacorina:

- L'Associació de les Filles de Maria (fundada el 1861 fruit d'una Santa Missió predicada aquell any. L'any 1933 disposava de 2.730 associades).
- L'Associació de les Mares Cristianes (tenia cura de recollir roba per als pobres. Arribà a tenir 3.360 associades).
- Les associacions benèfiques Conferència d'Homes de Sant Vicenç de Paül i Conferència de Senyores de Sant Vicenç de Paül (fundades el 1859 amb l'objectiu de recollir doblers per a les persones necessitades).
- El Cercle d'Obrers Catòlics (fundat el 1880).
- La Congregació Mariana (el bisbe Jacint Maria Cervera donà permís perquè s'erigís a Manacor el 28 de maig de 1888).
- L'Associació de Maries dels Sagraris (instituída el 1914).
- El Centre d'Acció Eucarística de l'Hora Santa, amb les seccions masculina i femenina (fundat i dirigit per Mn. Joan Aguiló, el 1918 el bisbe Rigobert Domenech Valls l'erigí en confraria i l'agregà a l'Arxiconfraria Nacional de Vigo).
- L'Associació del Pa dels Pobres (la seva missió consistia a donar caritat als més necessitats).

- L'Obra de la Propagació de la Fe (instaurada el 1928 a iniciativa de la junta directiva del Centre d'Acció Eucarística de l'Hora Santa. Tenia per objectiu ajudar mitjançant oracions i donatius els missioners catòlics en la conversió i civilització dels infidels. L'any 1933 disposava de 620 associats).
- L'Associació Catòlica Pares de Família (creada el 1933 per defensar els drets dels pares pel que fa a l'educació i instrucció dels seus fills).
- L'Associació del Centre Eucarístic (s'encarregava de la neteja i reparació d'ornaments sagrats i la fabricació de les hòsties per a la comunió).
- L'Associació de Maries dels Sagraris Abandonats (sorgida el 1936 amb la intenció d'adquirir ornaments sagrats per a les esglésies devastades després de la profanació que patí durant la guerra civil).

En definitiva, la religió catòlica es féu omnipresent a tot arreu: a l'escola, al carrer, als espectacles, als esports i als costums en general. Fins i tot l'any 1944 el bisbat dictava una normativa de comportament sobre la vestimenta, la platja, el festejament i els balls moderns. Les manifestacions més visibles del casament dels dos poders s'escenificaren mitjançant tot un seguit d'esdeveniments populars que anaren sempre presidits pels diversos estaments civils i religiosos. A nivell illenc foren molt comuns sobretot a la dècada dels anys 50. En són un bon exemple el Congrés Eucarístic de 1957, el 75è aniversari de la coronació pontificia de la Mare de Déu de Lluc (1884-1959) o la missió popular de Palma del bisbe Jesús Enciso de 1959. També foren molt populars en aquells anys els exercicis espirituals celebrats a Can Tàpera, Son Bono i Santa Llúcia.

A la nostra ciutat també es cuidaren tots els detalls. A nivell educatiu, per exemple, el 4 d'octubre de 1936 tengué lloc la benedicció de les creus que s'havien de col·locar a totes les escoles del terme: “[...] se reunieron en la iglesia todos los alumnos y alumnas con sus respectivos maestros; se efectuó la bendición de los crucifijos, y luego llevando el suyo y la propia bandera, de colores nacionales, cada grupo escolar, se celebró solemne procesión, que acompañaba al Santo Cristo de la Sangre. [...] A llegar a la escuela graduada del paseo de Antonio Maura; tomando ésta como representación de todas las escuelas de la ciudad, entró en ella una comisión, integrada por clero y autoridades, que colocó en el sitio de honor que les corresponde, al crucifijo y a la bandera, emblemas de la religión y de la Patria”. Pel que fa a la corporació municipal, en sessió celebrada el 27 de febrer de 1939 acordà la reposició de la imatge del Sagrat Cor de Jesús al saló de sessions l'Ajuntament. S'organitzà una processó que sortí de l'església dels Dolors amb l'assistència de les autoritats civils i militars, la banda de música i els macers: “[...] al llegar la procesión frente a las Casas Consistori-

ales y entrar en ellas la Sagrada Imagen fue saludada con estruendosa salva de aplausos por el numeroso gentío allí congregado. Una vez en el salón de sesiones fue leído el acuerdo en virtud del cual tenía lugar la solemne ceremonia. A continuación el alcalde Sr. Riera leyó el acta de consagración y colocó la Sagrada Imagen en su trono”.

Durant els anys de la postguerra espanyola sovintejaren a Manacor moltes manifestacions de religiositat popular. El present estudi pretén descriure les més rellevants i emotives ocorregudes entre els anys 1939 i 1960.

La peregrinació del Sant Crist de Manacor a Porto Cristo l'any 1939

A les sis de la matinada de dia 27 d'abril de 1939 repicaren les campanes al mateix temps que les bandes de cornetes i de música tocaren diana pels carrers de Manacor. S'iniciava així la jornada en què el Sant Crist de Manacor seria portat en peregrinació fins a Porto Cristo en acció de gràcies pel final de la Guerra Civil espanyola. Quasi dotze mil persones arribades de tota l'illa partiren a peu després d'una missa solemne oficiada pel bisbe Josep Miralles. Obria la marxa de la processó l'estendard de la Mare de Déu dels Dolors, al qual seguien el poble i els militars, les associacions religioses locals i les foranes, la banda de música i el clergat. Els peregrins duïen un distintiu amb la imatge del Sant Crist i les dates “16 de agosto 1936 ¡Protección! – 4 de septiembre 1936 ¡Victoria! – Te Deum Laudamus 27 de abril Año de la Victoria”.

La venerada imatge era portada per sacerdots de diversos pobles de Mallorca i anava dins d'una urna construïda per a l'ocasió. Durant tot el trajecte cap al Port no cessaren en cap moment els càntics dels goigs, el rosari o el credo i, al mateix temps, s'anaven unint a la comitiva grups de peregrins de les zones rurals que havien construït arcs de murtra a diversos llocs de la carretera. N'hi havia al molí d'en Sopa, a Santa Cirga, a Son Negre, a Can Barraques, en es Coll, a sa Marineta i en es Hams. Molts estaven adornats amb banderes espanyoles, estampes del Sant Crist i les fotografies del general Franco i de José Antonio Primo de Rivera. També se n'havien alçat a la plaça del Rector Rubí, a la rectoria, al carrer d'Artà (aquest amb les inscripcions “Cristo vence, Cristo reina, Cristo impera”) i a davant el cementiri. A més, totes les façanes de les cases restaren engalanades amb banderes nacionals, domassos i estampes.

A l'entrada de Porto Cristo esperaven la processó les autoritats provincials, una representació de diversos pobles, organitzacions del Moviment i el clergat, encapçalat pel bisbe Miralles. Una secció de Flechas Navales, que uns dies abans

havia arribat al Port amb el seu vaixell escola *San Bernardo*, i un piquet de Falange Naval escortaren la santa imatge fins a l'església, on fou traslladada directament a causa de la pluja, que va impedir recórrer el trajecte programat. Durant el temps que el Sant Crist romangué al Port, fou adorat per multitud de fidels. Les cròniques de l'època asseguren que s'hi arribaren a congregar més de vint-i-cinc mil persones.

La tornada cap a Manacor s'organitzà a les tres del capvespre i se seguí el mateix ordre en la desfilada que per a l'anada. Quan la processó entrà a Manacor féu una returada davant el cementeri per resar un emocionant responsori en presència de la imatge que tant havien adorat en vida els que allà ara reposaven.

Les santes missions

Es tractava d'unes jornades espirituals amb el clar objectiu d'instruir el poble mitjançant sermons i conferències. Foren molt populars al segle XX, sobretot a partir de l'any 1918, quan s'estableix al Codi de Dret Canònic l'obligatorietat d'organitzar-ne a totes les parròquies al manco una vegada cada deu anys. La més antiga de la qual tenim notícia ocorreguda a Manacor es remunta a l'any 1565, però segurament ja se n'hi feien amb anterioritat. Els missioners encarregats de dur-les a bon port solien ser religiosos jesuïtes i dominics.

Les santes missions més rellevants de la passada centúria són les que se celebraren els anys 1936 i 1946. Les primeres tengueren lloc entre els dies 15 i 26 de gener a càrrec dels predicadors José Maria Rijoan, Ignaci Corrons, Joan Pasqual SS, Llorenç Caldentey OP i Alfonso Monleón OP. A part dels actes generals de la missió (missa explicada, comunió, sermons, càntics...) se n'organitzaren altres d'especials destinats a les Filles de Maria, a les Mares Cristianes i als homes en general. L'afluència de públic fou molt nombrosa a totes les celebracions. Així ho llegim al llibre de Determinacions de la Parròquia: "la concurrencia fue numerosísima en todos los actos; nunca se había visto en ella tan enorme gentío, así que ya en el tercer día tuvo que instalarse un altavoz que fue de mucha utilidad. A veces los feligreses no cabían en el templo, e incluso de los pueblos vecinos llegaban camiones llenos de personas para asistir al acto de la noche". El total de comunions distribuïdes durant els dies que durà la missió fou de 37.450.

Les de l'any 1946 se celebraren entre els dies 6 i 17 de febrer. Segurament foren de les que causaren més ressò i impacte entre la població. Aquell any arribaren a Manacor quatre predicadors de renom: els pares dominics Claudio Solano i Buenaventura Blázquez, i els jesuïtes Guillem Nadal i Eduardo Rodríguez. Aquest darrer, conegut com el pare Rodríguez, fou tot un fenomen social pel seu

exemple i oratòria. Predicà una mitjana de cinc sermons diaris propugnant el perdó i la reconciliació ciutadana. El programa d'actes començava tots els dies a les sis de la matinada amb el rosari de l'aurora i el seguien les misses, sermons, exercicis piadosos, prèdiques, conferències, visita als malalts, hores santes i confessions. La premsa valorà molt positivament la participació i la passió dels manacorins envers els actes de la missió. Era una època en què el poble assistia de forma massiva a tots els actes religiosos. Molts d'ells segurament ho feien per devoció, altres per inèrcia o, en certa manera, obligats per la pressió social del moment.

La visita de la Mare de Déu de Lluc

L'anunci de l'arribada de la imatge peregrina de la Mare de Déu de Lluc a Manacor va ser rebut amb extraordinari goig. Malgrat que s'havia donat la consigna de moderació a causa de les circumstàncies econòmiques de l'època, no hi hagué carrer ni casa que no elaboràs algun adorn amb què obsequiar la Moreneta. La parròquia dels Dolors aixecà un monumental arc lluminós vora el portal major, l'església de Sant Josep confeccionà un enorme arc de guix i la de Crist Rei, que en aquells moments es trobava en construcció, muntà un arc romànic davant la seva nova façana. L'Ajuntament cobrí la plaça del Convent amb un cobricel de murtra en combinació amb arcs de benvinguda i el batalló La Cruzada també elaborà un artístic arc de murtra.

La preparació de la visita de la Mare de Déu va ser acuradament organitzada. Es nomenà una junta parroquial presidida per l'ecònom Mn. Montserrat Binimelis amb l'objectiu de vetllar pel seu bon desenvolupament. Per altra banda, cada església nomenà també una junta formada pels veïnats de la seva barriada per tal de tenir cura dels actes que s'hi desenvoluparien. Fins i tot molts de carrers arribaren a tenir-ne una de pròpia.

La recepció de la venerada imatge es produí el dia 21 de novembre de 1948. Més de deu mil persones anaren a esperar-la a l'entrada de la ciutat per la carretera de Felanitx. Anava precedida d'una llarga caravana de motos, bicicletes i cotxes que li havien anat a camí. A continuació desfilaren sis carrosses elaborades per les joves d'Acció Catòlica i una altra confeccionada pels feligresos de la parròquia de Sant Josep. La Mare de Déu de Lluc arribà dins una carrossa engalanada amb núvols i àngels que representava la seva aparició al pastor. Els membres del consistori foren els encarregats de portar-la en processó pels carrers fins davant l'Ajuntament, on fou declarada Batllessa Honorífica de la ciutat de Manacor. Seguidament es dirigí a la parròquia dels Dolors, on fou

col·locada a l'altar major del presbiteri tot il·luminat i adornat amb flors per a l'ocasió. La matinada següent s'organitzà un solemne rosari de l'aurora que va transcórrer pels barris de ses Dames i Baix des Cós i acabà amb una missa de comunió general. A les vuit del matí començaren els torns per resar el rosari de forma continuada que duraria tot el dia, amb l'assistència de les diverses comunitats i associacions parroquials.

Al llarg d'una setmana desfilaren multitudinàries processons per traslladar la imatge a totes les esglésies i oratoris urbans de Manacor. Visità l'església de Crist Rei, l'oratori de les germanes franciscanes, el convent de Sant Vicenç Ferrer, l'oratori de les religioses de la Santa Família, l'església de Sant Josep, l'Hospici, l'església del Sagrat Cor de Fartàritx i l'oratori de les germanes de la caritat. Foren uns dies on se succeïren els càntics marians, les pregàries, els rosaris de l'aurora, les misses de comunió general, les vetlles nocturnes, etc. Amb aquest esdeveniment, que es repetí a molts d'indrets de Mallorca, l'església aconseguí novament que el poble sortís al carrer en massa per reafirmar la seva fe cristiana. Així ho demostra una crònica anònima de l'època que es conserva a l'Arxiu Parroquial dels Dolors: “Nunca se había levantado tan en masa la población entera como lo hizo por la Reina de Mallorca. Ni durante la pasada misión, que fue la mayor que se ha hecho en nuestro siglo, se consiguió a pesar de su propaganda y entusiasmo, remover espiritualmente la ciudad como la entusiasmo Maria. Su influencia aumentaba de día en día; tanto que los templos fueron siempre insuficientes y tuvieron que celebrarse los actos en las plazas de más capacidad de la población. Su paso por las calles levantaba en todas partes el mayor entusiasmo. Ante ella no había partidos, ni clases, ni enemigos todos se disputaban, aun los que habían tenido fama de pecadores, aún los más alejados a la iglesia, en agasajarla y llevarla sobre sus hombros. Corazones empedernidos que resistieron en la Misión las llamadas del santo Padre Rodríguez se rindieron a su paso y pidieron confesión”.

L'acomiadament a la Mare de Déu tengué lloc el 28 de novembre de 1948. Milenars de persones la seguiren fins a la carretera de Porto Cristo on, després de visitar el cementeri, seguí la seva peregrinació cap a aquell indret del lllevant mallorquí.

La vinguda de la Mare de Déu de Fàtima

El 26 de febrer de 1954 visitava Manacor la Mare de Déu de Fàtima, que fou rebuda per tot el poble de la mateixa manera que sis anys abans ho havia estat la Mare de Déu de Lluc. No hi faltaven les autoritats municipals, judicials,

militars, la comunitat de frares dominics i el clergat de les diferents parròquies. Féu la seva entrada per l'avinguda de Salvador Juan dins una carrossa plena d'àngels i flors blanques i precedida per un gran nombre de motos i cotxes que li obrien pas. Ràpidament s'organitzà una processó que la portaria a la parròquia dels Dolors en què prengueren part els estendards de les parròquies, nins i nines de totes les escoles de Manacor i una carrossa amb un altaveu per mitjà del qual es donaven les instruccions necessàries a tot el seguici. Tancaven la comitiva els pares dominics, el clero parroquial i el tabernacle amb la Mare de Déu portat pels regidors, pels joves d'Acció Catòlica i pels preveres. L'endemà, a les sis i mitja del matí es féu un rosari de l'aurora per traslladar la imatge al convent de Sant Vicenç Ferrer, on tengué lloc una missa de comunió general i, durant tot el dia, el rés del rosari a càrrec dels membres de les diferents confraries establertes al convent. El vespre, la Mare de Déu retornà a la parròquia dels Dolors, on hi hagué vetlla nocturna fins a les dotze de la nit. Els dies següents la imatge peregrinà a tots els temples de la ciutat. El dilluns visità l'església del Sagrat Cor de Fartàritx i la capella de les germanes de la caritat, on se celebrà missa de comunió i hora santa mariana predicada per Mn. Mateu Galmés. El dimarts tocà el torn a l'oratori de les germanes franciscanes i a l'església de la Sagrada Família. El mateix vespre la portaren en processó a la parròquia de Sant Josep, on fou rebuda solemnement pel seu ecònom Mn. Guillem Pasqual. Durant els tres dies que hi féu estada se succeïren els rosaris de l'aurora, les misses solemnes, els sermons, els resos, les adoracions i els càntics. El divendres visità la caserna del batalló La Cruzada, les escoles nacionals de la barriada i el col·legi de segona ensenyança Ramon Llull. El mateix vespre fou traslladada a la plaça de Sant Jaume, on l'acolliren els fidels de la parròquia de Crist Rei encapçalats per Mn. Pere Suasi. Des d'aquella demarcació es realitzaren les visites als oratoris rurals de Son Barba, Son Mesquida i Son Sureda.

Finalment arribà el dia del comiat, que tengué lloc el dilluns dia 8 de març quan una gran comitiva de bicicletes, motos i cotxes l'acompanyaren fins a Son Negre, on la reberen amb atxes de vent enceses. D'allà seguí el seu itinerari cap a Porto Cristo i Son Carrió.

El I Congrés Eucarístic Comarcal

Un dels esdeveniments més multitudinaris i participatius fou el I Congrés Eucarístic Comarcal, que tengué lloc entre els dies 10 i 18 de maig de 1958. Havia de ser el primer de tota una sèrie de congressos eucarístics que cada any se celebrarien a una localitat diferent de Mallorca. El fet de ser els manacorins els primers organitzadors d'unes jornades de tal magnitud els féu prendre cons-

ciència de la responsabilitat que això suposava. La seva organització començà bastants de mesos abans quan es formaren diverses comissions de treball per dur endavant tota una sèrie de tasques concretes. A més, es publicà periòdicament un Butlletí del Congrés amb una clara intenció propagandística i normativa.

Paral·lelament a totes aquestes activitats, les parròquies es cuidaven d'una intensa preparació espiritual: pregaries, hores santes, dijous eucarístics, vetlles davant el Santíssim, etc.

Un dels preparatius destacables fou l'altar que l'arquitecte Antoni Riera Jaume instal·là al bell mig del passeig de na Camel·la per tal de celebrar-hi diverses funcions religioses.

Els actes del Congrés començaren la nit de dia 10 de maig de 1958 amb l'arribada a la parròquia dels Dolors del bisbe Jesús Enciso Viana acompanyat d'un gran nombre de feligresos de Palma i de molts de pobles de Mallorca. Després d'una breu pregària, la comitiva, precedida per les bandes Municipal i d'Infanteria, es dirigí al convent de Sant Vicenç Ferrer per celebrar la Vigília de les Espigues, que es perllongà fins a les quatre de la matinada amb una missa oficiada pel vicari general Francesc Planes. Acte seguit s'organitzà la primera processó del Congrés, que aniria fins a l'altar del passeig de na Camel·la per donar la benedicció amb el Santíssim a tots els adoradors i participants just a trenc d'alba.

És important remarcar la forta presència dels nins i nines a diversos actes del Congrés. Sens dubte, els organitzadors eren ben conscients de l'oportunitat que suposava aquell esdeveniment per adoctrinar les noves generacions. Entre totes les funcions infantils que s'hi dugueren a terme cal destacar-ne dues: l'escenificació d'un acte sacramental i la desfilada de carrosses. La primera és una obra original del pare José Julio Martínez SJ, i que tengué lloc el dia 11 de maig al camp municipal de na Capellera amb l'assistència d'unes 12.000 persones, més de 500 de les quals eren nins i nines que prengueren part activa en la representació vestits d'antics israelites, àngels i escolanets. La segona arreplegà uns 30.000 espectadors, que gaudiren d'una desfilada on participaren set carrosses al·legòriques a l'Eucaristia i un milenar de nins vestits de primera comunió.

Des de la parròquia de Sant Josep s'organitzà una processó que també resultà multitudinària i amb participació diversa: obria la comitiva la Unió Deportiva Manacorens, les nines de totes les escoles de Manacor, la Banda de Tambors de La Salle, els nins de tots els col·legis, els homes de la parròquia, la Banda de Tambors i Cornetes d'Infanteria, els Dominicants amb bandera nova, clero i comunitats religioses. Tancava la desfilada la custòdia sota pal·li portat pels professors del Col·legi de Segona Ensenyança Ramon Llull. Tot el segui-

ci fou dirigit des d'un cotxe amb altaveus pel Pare Eduardo Rodríguez SJ, qui pronuncià un sermó i donà la benedicció per cloure l'acte. No fou aquest l'únic sermó que dirigí al poble. Durant tota la setmana que va durar el Congrés va intervenir en nombroses ocasions. La més significativa tal volta sigui la que va pronunciar durant més d'una hora als joves i homes manacorins parlant sobre la dignitat masculina, les seves obligacions i l'amor.

Cal esmentar la representació de l'acte sacramental *El gran teatro del mundo*, de Calderón de la Barca. Sota la direcció d'Antoni Mus pujaren a l'escenari del desaparegut Teatre Principal un grup d'artistes que aconseguiren molts d'aplaudiments del públic. Interpretaren els principals papers Antònia Garcia, Catalina Martí, Margalida Fuster, Isabel Muntaner, Miquel Fons, Alfred Mus, Antoni Riera, Rafel Aguiló, Antoni Pasqual i Francisco Gayà.

No menys esplendorosos foren els actes del darrer dia del Congrés. Abans de les sis del matí del diumenge dia 18 de maig els altaveus instal·lats al campanar de la torre Rubí ja convidaven a la participació de la missa pontifical que s'havia de celebrar a l'altar de na Camel·la. És destacable la nombrosa presència d'autoritats militars, civils i religioses que assistiren a la funció. La part musical anà a càrrec de la Banda de Música Municipal i de la Banda de Cornetes i Tambors del Batalló. Els càntics religiosos foren interpretats per les veus infantils de quaranta escolanies arribades d'arreu de l'illa, entre les quals hi havia la dels Blavets de Lluc i la de la Porciúncula de Palma. L'acte de clausura del Congrés començà a les sis i mitja del capvespre quan sortí de la reial parròquia la darrera processó eucarística. Obria la comitiva la Guàrdia Municipal Muntada de la ciutat de Palma, vestida de gala i amb els cavalls cartoixans de l'Ajuntament. Seguia la Banda de Tambors i Cornetes de La Salle, els penons i les banderes. A continuació desfilaren tots els pobles de l'arxiprestat per ordre alfabètic i presidits per les seves autoritats civils i religioses. Així doncs, hi participaren els pobles d'Ariany, Artà, Capdepera, Cala Rajada, Colònia de Sant Pere, Maria de la Salut, Petra, Porto Cristo, Sant Joan, Sant Llorenç, Son Carrió, Son Macià, Son Negre, Son Servera i Vilafranca de Bonany. Alguns portaven la seva pròpia banda de música, que s'unia als càntics que es dirigien des dels altaveus instal·lats durant tot el trajecte.

Rere els pobles de la comarca, tocava el torn al de Manacor. Passaren cinc mil homes formats en quatre fileres presidits pels ecònoms de les tres parròquies i els seus respectius dominicans. Venien després les quaranta escolanies que hi prengueren part, els seminaristes, els preveres i els pares dominics, els germans de les escoles cristianes i els militars. El pal·li era portat pels oficials del batalló d'infanteria de la nostra ciutat i la custòdia, que anava sobre l'antic tabernacle

restaurat per a l'ocasió, pels capellans de Manacor. Tancaven la comitiva les presidències religiosa, militar i civil, ostentades per les primeres autoritats provincials i locals.

Un cop arribats a l'altar del Congrés, Mn. Andreu Caimari, canonge i director de l'Obra Diocesana dels Congressos Eucarístics, llegí la consagració de la comarca al Cor de Jesús. Acte seguit, el bisbe Jesús Enciso designà el poble de Sóller com a seu del proper congrés i donà la benedicció solemne amb el Santíssim. Als acords de l'himne nacional i mentre s'amollaven centenars de coloms als costats de l'altar, es posava punt i final al Primer Congrés Eucarístic Comarcal de Manacor.

Una vegada retirada la sagrada forma, l'arxipreste i ecònom dels Dolors, Mn. Montserrat Binimelis, un dels principals promotors del Congrés, rebé una forta ovació per part dels assistents quan expressà la seva gratitud per la col·laboració que el poble mostrà a tots els actes organitzats.

En definitiva, foren vuit dies en què la societat manacorina s'amarà de fe catòlica i, alhora, visqué de forma intensa un esdeveniment avui dia irrepetible.

El VIIè centenari de l'arribada de la imatge del Sant Crist de Manacor

El 18 de juny de l'any 1960 començaren les jornades commemoratives del VIIè centenari de l'arribada de la imatge del Sant Crist. És obvi pensar que l'església de Manacor no es podia permetre el luxe de deixar passar per alt una efemèride d'aquestes dimensions. Per això s'organitzaren tota una sèrie d'actes per fer viure massivament la fe cristiana i, alhora, fomentar la devoció envers el crucificat manacorí.

Una de les funcions més rellevants fou la desfilada de carrosses al·legòriques que seguí un recorregut pels principals carrers de la ciutat, especialment engalanats per a l'ocasió. Destacaren la de l'arribada de la prodigiosa figura a Porto Cristo amb una embarcació encallada a la platja i uns mariners que desembarcaven la prodigiosa figura; la de la Mare de Déu de les Neus amb escorta d'honor; la de n'Eloi, amb una gran campana; la de l'herència del Sant Crist, sobre els beneficis atribuïts a la imatge; la de fills il·lustres, on es representaven diferents estats eclesiàstics; la de la noble pagesia, que representava una casa de camp i diferents tasques agrícoles, i la de la religió avui, on es mostrava un grup de personatges format per un pintor, un escultor, un científic i una noble dama en companyia d'una jove que, amb els ulls tapats, representava la fe religiosa.

Durant tota aquella setmana el campanar restà il·luminat amb focus de llum

blanca i les celebracions s'anaren desenvolupant seguint el guió establert. Especialment emotives foren la visita al Sant Crist de la multitud de malalts que hi acudiren a venerar-lo i el moment de la seva proclamació com a Batle Honorari i Perpetu de Manacor. Les jornades culminaren amb una solemne missa pontifical durant el transcurs de la qual el bisbe de Mallorca beneí una artística corona d'or adornada amb botons mallorquins d'una gran bellesa. Aquesta joia fou un obsequi de devots anònims i anava a conjunt amb un cinturó que s'havia estrenat uns anys abans. Finalment al capvespre s'organitzà una solemne processó amb el sepulcre pels carrers de Manacor i presidida per les autoritats provincials religioses, civils i militars. Segurament aquest esdeveniment fou un dels darrers grans episodis de devoció popular viscuts a la nostra ciutat.

De tota manera, les transformacions socials i econòmiques que es produïren a Mallorca a principi dels anys 60 iniciaren uns canvis substancials sobre la societat tradicional i clerical del moment. El turisme de masses provocà una ràpida alteració dels models existents fins aleshores. A més, augmentava la immigració com a conseqüència del boom turístic i de la construcció, al mateix temps que sorgien les primeres associacions obreres, que reclamaven millores laborals i salarials. Aquestes són algunes de les causes més significatives que feren possible la ràpida evolució de la societat mallorquina.

Per altra part, l'Església com a institució es veia obligada a cercar el seu lloc en l'actual situació. A partir d'aquests moments s'inicia una nova etapa en tot el que fa referència als moviments d'Església.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Arriba, núm. 819 (6 març 1954).

Arriba, núm. 1038 (17 maig 1958).

Arriba, núm. 1039 (24 maig 1958).

Arriba, núm. 1146 (11 juny 1960).

Arriba, núm. 1148 (25 juny 1960).

Boletín del I Congreso Eucarístico Comarcal, núm. 9 (18 maig 1958).

Boletín del I Congreso Eucarístico Comarcal, núm. 10 (1 juny 1958).

CARVAJAL, A.; GOMILA, A. (2010). *L'Abans de Manacor. Recull gràfic 1880-1970*. El Papiol: Efadós.

Centro de las Jóvenes de Acción Católica. Parroquia de N. S. de los Dolores Manacor, núm. 183 (octubre 1959).

CORTÈS, S. (2001). «L'església de Manacor a principis del segle XX. Cronicó de l'Església de Manacor 1900-1925». A: *I Jornades d'Estudis Locals de Manacor: Manacor, cultura i territori*. Manacor: Ajun-

tament de Manacor.

Determinacions de la Parròquia de Manacor (1898-1941). Manacor: Arxiu Parroquial dels Dolors.

FULLANA, P. (2004). «Franquisme i repressió. La repressió franquista als països catalans. (1939.1975)». A: *L'església de Mallorca durant el darrer franquisme: repressió, resistències i canvis (1960-1975)*. València: Universitat de València.

FUSTER, G.; HUGUET, F.; FERRER, R. (1958). *Cincuentenario de la Restauración de la Orden de Predicadores en Manacor*. Palma: Impremta Mossèn Alcover.

Hoja Dominical, núm. 34 (tercer diumenge d'agost de 1933).

Hoja Dominical, núm. 37 (segon diumenge de setembre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 42 (tercer diumenge d'octubre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 43 (quart diumenge d'octubre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 44 (cinquè diumenge d'octubre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 47 (tercer diumenge de novembre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 49 (primer diumenge de desembre de 1933).

Hoja Dominical, núm. 14 (primer diumenge d'abril de 1935).

Hoja Dominical de la Parroquia de Manacor, suplement del núm. 52 (29 desembre 1935).

Hoja Dominical de la Parroquia de Manacor, núm. 4 (10 gener 1937).

Hoja Dominical de la Parroquia de Manacor, núm. 57 (21 novembre 1937).

La imagen peregrina de la Virgen de Lluch en la ciudad de Manacor. Manacor: Arxiu Parroquial dels Dolors.

MASSOT, J. (1996). *El primer franquisme a Mallorca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. *Perlas y Cuevas*, núm. 941 (6 juny 1997).

Perlas y Cuevas, núm. 997 (23 juliol 1999).

RIERA, B. (1913). *La Orden de Predicadores en Manacor*. Palma: Establecimiento Tipográfico de S. Pizá.

RUBÍ, S. (1966). *Pasaron haciendo bien*. Salamanca: Ediciones Instituto Pontificio San Pio X. (Senderos; 3)